

Anbefalinger til implementering af Den Grønne Trepert

Hvordan kommer vi i mål
med ambitionerne?

Indhold

- 2 Forord
- 3 Indledning
- 5 Oversigt over anbefalinger
- 6 Hænder og hoveder
- 10 Midler og tilskudsordninger
- 13 Lovgivning og regler
- 17 Lokal forankring og borgerinddragelse

Forord

Den Grønne Trepert skriver sig ind som et af de vigtigste samfundsprojekter i nyere tid. Potentialet er enormt. Det samme er gevinsterne. Bedre natur, stærkere biodiversitet, renere vandmiljø og en mere bæredygtig anvendelse af Danmarks arealer.

Det er positivt.

Der er tale om en gennemgribende omstillingsproces – både fysisk og for mennesker. Landskaber skal forandres, og det samme skal måden, vi træffer beslutninger på. En vellykket grøn omstilling forudsætter ikke kun faglighed, men også stærke demokratiske processer, hvor lokalsamfundet inddrages meningsfuldt og oplever reelt ejerskab.

Men politiske ambitioner realiserer nu engang ikke sig selv.

Virkeligheden er, at implementeringen halter flere steder. Manglen på medarbejdere og specialiserede kompetencer er udtalt. Kommuner og myndigheder kæmper med komplekse regler, fragmenterede tilskudsordninger og utilstrækkelige ressourcer. Læg dertil, at besparelser på offentlig administration stikker en kæp i hjulet på indsatserne, der skal omsætte den politiske aftale til konkret, grøn virkelighed.

Faktum er, at grøn omstilling ikke alene handler om politiske mål. Det handler om mennesker og institutioner, der skal føre ambitionerne ud i livet.

Skal Den Grønne Trepert lykkes, kræver det, at vi handler. Vi skal styrke kompetencerne, forenkle reglerne og sikre de nødvendige ressourcer. Ikke næste år. Ikke i morgen. Nu.

For når alt kommer til alt, lykkes den grønne omstilling kun, hvis ambitioner og virkelighed følges ad.

God læselyst

Janne Gleeurup, forperson for DM
& **Gertrud Knudsen**, forperson for DM Bio

Indledning

Implementeringen af Den Grønne Trepert er i gang, og der knokles i både den private og offentlige sektor for at komme i mål: De overordnede aftaler og målsætninger er på plads, og kommuner, myndigheder og private aktører står over for at omsætte dem til konkrete projekter og varige forandringer i det danske landskab.

Implementeringen sker dog under betydeligt pres. Der er en grundlæggende ubalance mellem politiske ambitioner og de rammer, der skal understøtte dem. Samtidig stiller Den Grønne Trepert nye krav til, hvordan vi organiserer arbejdet med arealforvaltning og grøn omstilling. Det gælder både fagligt, administrativt og demokratisk.

På den baggrund har DM fagforening – herunder DM Bio – nedsat et MissionLab for implementeringen af Den Grønne Trepert med deltagelse af 15 eksperter fra en bred vifte af aktører fra forskning, kommuner og private virksomheder.

MissionLab'et har haft til formål at identificere de mest centrale barrierer i implementeringen og omsætte erfaringer og forskning til konkrete anbefalinger, som politikerne kan handle på.

Anbefalingerne i dette oplæg er dermed forankret i solid faglig viden og praksisnære erfaringer fra dem, der til dagligt arbejder med Den Grønne Trepert. Fælles for anbefalingerne er, at de peger på behovet for at styrke implementeringskraften.

Skal Den Grønne Trepert lykkes, kræver det, at ambitioner og virkelighed bringes tættere på hinanden. Dette oplæg er et bidrag til netop det.

DM Bio er et fagligt fællesskab i DM - Fagforening. DM Bio rummer over 12.000 medlemmer, som interesserer sig for natur, miljø, klima, fødevareproduktion, grøn omstilling og en fremtid hvor vi lever inden for de planetære grænser.

Stor tak til DM's Missionlab for Grøn Trepert

Anne Margrethe Wegeberg

Biolog, Randers Kommune

Casper Lindemann

Natur og outdoorkonsulent, DIF

Hanne Stadsgaard Jensen

Biolog, Viborg Kommune

Helene Bruhn Schwartzman

Seniorkonsulent, Aarhus Bibliotekerne

Helga Grønnegaard

Partner og projektchef, Urland

Jannik Seslef

Chefkonsulent, Assens Kommune

Lars Tønder

Instituteder, Syddansk Universitet

Magnus Møller Rasmussen

Natur- og udtagningskonsulent, Fjordland

Martin Hvarregaard Thorsøe

Professor, Aarhus Universitet

Niels Halberg

Seniorforsker, Aarhus Universitet

Torben Ebbensgaard

Biolog og Teknisk direktør, COWI

Troels Kærgaard Bjerre

Projektchef, VandCenter Syd

Henrik Vejre

Professor, Københavns Universitet

Projektleder, TRANSFORM

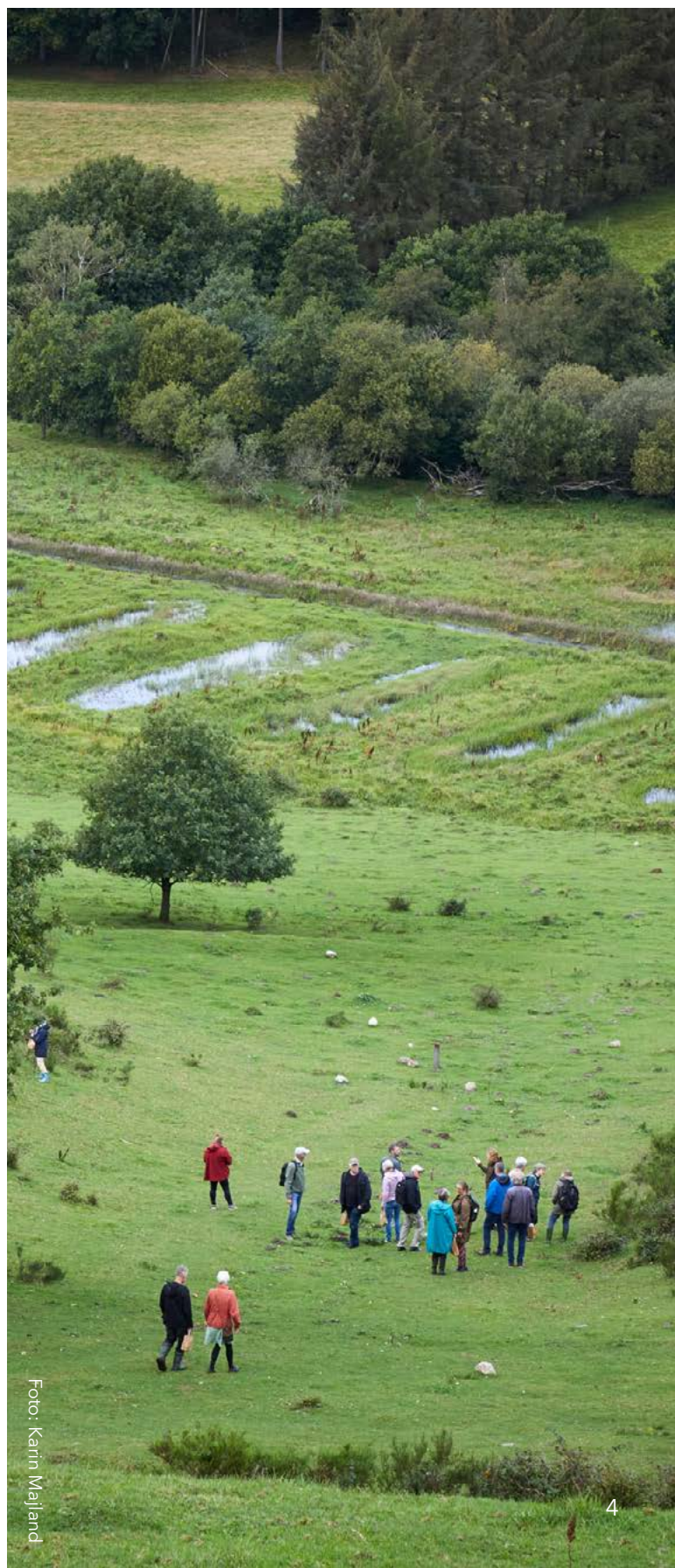

Foto: Karin Majland

Oversigt over anbefalinger

Hænder og hoveder

- 1 Værn om implementeringskritiske funktioner for Den Grønne Trepert
- 2 Skab overblik over kompetence- og medarbejderbehov
- 3 Oprust fagligheden i arbejdsstyrken til den Grønne Trepert
- 4 Opret rejsehold for Den Grønne Trepert

Midler og tilskudsordninger

- 5 Reducér kompleksitet for tilskudsordninger og beløn multifunktionalitet
- 6 Styrk incitamenter til natur, friluftsliv og langsigtet forvaltning
- 7 Etablér tilskudsmulighed til lokal forankring

Lovgivning og regler

- 8 Udarbejd national strategi for arealanvendelse
- 9 Forenkl og samtænk modstridende sektorlovgivning på det grønne område
- 10 Ændr zoneinddelingen og skab en naturzone
- 11 Priorité fast track-opdateringer af grøn lovgivning
- 12 Indskrænk frivillighedsprincippet for afgørende og kritiske nøgleområder

Lokal forankring og borgerinddragelse

- 13 Justér tildelingskriterier for udbud om lokal forankring
- 14 Etablering af lokale Grønne folkeværksteder
- 15 Opret nationalt videncenter for lokal forankring
- 16 Udarbejd kompetencekatalog for lokal forankring

Hænder og hoveder

En vellykket implementering af Den Grønne Trepert forudsætter, at ambitioner og tidsplaner understøttes af tilstrækkelige kompetencer og årsværk på tværs af staten, kommunerne og den private sektor.

I dag peger både forskningsmiljøer og praktikere på en grundlæggende ubalance mellem opgavernes omfang og den faktiske kapacitet til at løfte dem. Der er mangel på både hænder og specialiserede kompetencer, og derudover et stort pres på arbejdsmiljøet. Disse faktorer udgør væsentlige barrierer for fremdriften af implementeringen af Den Grønne Trepert.

Samtidig udfordres implementeringen af fortsatte besparelser i stat, kommuner og forskningsmiljøer, hvilket øger risikoen for flaskehalse i områder som sagsbehandling, projektledelse og borgerinddragelse.

Den politiske ledelse spiller også en afgørende rolle for medarbejderes arbejdsmiljø på tværs af stat, kommune og den private sektor. Et bæredygtigt arbejdsmiljø er ikke alene et spørgsmål om god ledelse i det daglige, men også om politiske prioriteringer, tempo og forventningsafstemning. Hvis målene i Den Grønne Trepert skal nås uden forventningen om, at medarbejdere "løber stærkere", kræver det politisk ansvarlighed for arbejdsbetingelserne. Medarbejdere med trepartsopgaver skal ikke "løbe solen sort" for at kompensere for manglende ressourcer eller urealistiske tidsplaner – ambitioner og rammer må følges ad.

Dét kalder på:

1. Værn om implementeringskritiske funktioner for Den Grønne Trepart

Det er politisk besluttet, at statslige administrationer skal reduceres med mindst 5,5 mia. kr. frem mod 2030, svarende til op mod 6.500 administrative årsværk. Besparelserne er allerede i gang, og en væsentlig del er realiseret. Dog er langt størstedelen af besparelserne endnu ikke fundet. Derfor kan flere afskedigelser i de kommende år forventes.

Ministerier og styrelser med centrale roller i Den Grønne Trepart er ikke undtaget, selvom de varetager implementeringskritiske funktioner. F.eks. er ca. 130 personer - svarende til 8 pct. - i Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø afskediget uden systematiske opgavebortfald.

Samtidig er den forskningsbaserede myndighedsbetjening på det grønne område gennem en årrække blevet udhulet af besparelser. Det svækker det faglige grundlag for regulering og beslutninger. Uden tilstrækkelig forskningskapacitet øges risikoen for usikre beslutningsgrundlag og forsinkelser.

En yderligere reduktion i årsværk - både i administration og i forskningsbaseret myndighedsbetjening - kan ikke forenes med et troværdigt ansvar for implementering, fremdrift og kvalitet i Den Grønne Trepart. Det medfører en klar risiko for forsinket sagsbehandling, ringere styring og stigende pres på de tilbageværende medarbejdere.

DM – fagforening anbefaler:

- **Stop besparelser i administrative årsværk i stat og kommuner med relevans for Den Grønne Trepart**
- **Styrk den forskningsbaserede myndighedsbetjening på det grønne område**

2. Skab overblik over kompetence- og medarbejderbehov

En strategisk tilgang til kompetencer er en forudsætning for, at Den Grønne Trepart kan omsættes fra aftaler på papir til konkrete resultater i virkeligheden. Uden systematisk viden om kompetencebehov og flaskehalse risikerer implementeringen at blive fragmenteret, ujævnt prioriteret og reaktiv.

Det er positivt, at KL med støtte fra Novo Nordisk Fonden har igangsat initiativet *”Kommunernes vej til et Grønt Danmark”*, som bidrager til kapacitetsopbygning og videndeling i kommunerne i relation til trepartens arealomlægningsopgaver. Initiativet adresserer et reelt og akut behov i kommunerne og er et vigtigt bidrag til den praktiske implementering.

Der er dog behov for en systematisk og fremadskuende kortlægning, analyse og vurdering af de konkrete behov for medarbejderressourcer og specifikke kompetencebehov, der følger af Den Grønne Treparts aftaler og målsætninger. Det gælder både specialiserede kompetencer inden for energi, klima, miljø, landbrug og inddragelsesprocesser samt generelle kompetencer i f.eks. regulering, projektledelse, forandringsledelse og tværsektorielt samarbejde.

Med et forligstillæg til kandidatreformen er det allerede besluttet, at der skal oprettes et nationalt kompetencepanel, men dette er endnu ikke udmøntet. En hurtig etablering er nødvendig for at sikre sammenhæng, prioritering og rettidig opbygning af de kompetencer, som Den Grønne Trepart forudsætter - og for at bygge videre på, eksisterende initiativer frem for at parallelisere dem.

DM – fagforening anbefaler:

- **En fast-track kortlægning af nødvendige kompetencer og årsværk, der følger Den Grønne Trepart**
- **Etablér et nationalt kompetencepanel hurtigst muligt**

3. Oprust fagligheden i arbejdsstyrken til den Grønne Trepert

Ud over kortlægning af kompetencebehov er det afgørende, at nødvendige kompetencer hurtigt opbygges blandt den eksisterende arbejdsstyrke – både beskæftigede og ledige.

Kommunale projektledere oplever i dag et betydeligt tidspres, bl.a. fordi de skal oplære mange nye trepartsmedarbejdere. Oplæring er en nødvendig investering, men fungerer samtidig som en flaskehals, der forsinker projekter og presser de erfarne medarbejdere. Samtidig betyder stramme tidsfrister, at projektledere og fagmedarbejdere ofte fravælger efter- og videreuddannelse, fordi fravær fra driften risikerer at bringe implementeringen bagud. Uden tydelige ledelsesmæssige prioriteringer og aktiv omfordeling af opgaver bliver kompetenceudvikling dermed nedprioriteret i praksis.

Det er positivt, at KL allerede har iværksat kapacitetsofbygning, herunder *Vådområdeskolen*, som understøtter kommunernes arbejde med konkrete virkemidler. Disse initiativer er vigtige, men skal suppleres og tænkes mere systematisk sammen med øvrige efter- og videreuddannelses tilbud, så kompetenceudvikling målrettes hele bredden af trepartens opgaver.

Parallelt hermed bør ledige med relevante uddannelse opkvalificeres til opgaver i Den Grønne Trepert med henblik på hurtig overgang til beskæftigelse og effektiv implementering. Her kan man med fordel sikre, at udbuddet på de regionale positivlister matcher kompetencebehovet i implementering af Den Grønne Trepert.

DM – fagforening anbefaler:

- **Etablé målrettede efter og videreuddannelsesprogrammer, der kobler eksisterende fagligheder til implementeringsopgaverne i Den Grønne Trepert**

4. Opret rejsehold for Den Grønne Trepert

Kommunerne mangler i dag praksisnær støtte til at omsætte Den Grønne Treperts aftaler til handling. Særligt efterspørges hjælp til organisering og prioritering af de mange, samtidige trepartsprojekter, håndtering af komplekse administrative og styringsmæssige krav samt tilrettelæggelse af inddragelsesprocesser.

Et centralt bånd er manglende overblik over de mange forskellige tilskudsordninger, der kan anvendes i Den Grønne Trepert. Ordningerne har forskellige formål, kriterier og satser. Og det kan i praksis være vanskeligt for kommunerne at gennemskue, hvordan de kan kombineres effektivt for at opfylde trepartens mål. Det øger risikoen for forsinkelser og uhensigtsmæssig anvendelse af ressourcer.

Der er samtidig et behov for et tværgående tilbud, som kan bringe erfaringer fra igangværende projekter som Living Labs, TRANSFORM og andre praksisnære initiativer i spil dér, hvor implementeringen faktisk sker.

Erfaringer fra andre grønne områder viser, at rejsehold kan være et effektivt svar på disse udfordringer. Det tværministerielle VE-rejsehold for sol- og vindenergi har fx. understøttet kommunerne med sparring, koordinering og hurtigere processer.

Skal Den Grønne Trepert opnå reel og ensartet gennemslagskraft i hele landet, kræver det en systematisk videndeling om de gode erfaringer, og at der i praksis bygges videre på den eksisterende viden.

DM – fagforening anbefaler:

- **Opret et nationalt rejsehold, som kan rykke ud til kommuner og yde praksisnær rådgivning om implementering af Den Grønne Trepert**
- **Sørg for, at rejseholdet består af fagligheder med de rette forudsætninger for at rådgive om ressourcer, økonomistyring af projekter, procesoptimering og -ledelse m.m.**

Midler og tilskudsordninger

Aftalen om et Grønt Danmark fra 2024 er baseret på frivillige tilskudsordninger for at fremme natur, vandmiljø og klima gennem omlægning af landbrugsjord. Ordningerne er primært målrettet kommuner og private lodsejere. Ordninger primært målrettet kommuner og private lodsejere.

I dag er tilskudsordningerne silo-opdelte, komplekse at navigere i og målrettet specifikke hensyn, hvilket gør det vanskeligt at udvikle helhedsorienterede løsninger. En helhedsorienteret tilgang bygger på krævende processer, som i dag ikke anerkendes i målrettede projektordninger. De kendte virkemidler rummer ikke mulighed for dialog og helhedssyn i omlægningen. På den ene side er natur, friluftsliv og langsigtet naturforvaltning fortsat underprioriteret i den økonomiske understøttelse. På den anden side er midlerne til at sikre den lokale forankring begrænsede, trods det strategiske fokus på frivillighed og borgerinddragelse.

Skal trepartens potentiale udnyttes fuldt ud, kræver det enklere og mere fleksible tilskudsordninger.

Dét kalder på:

5. Reducér kompleksitet for tilskudsordninger, og beløn multifunktionalitet

I dag er ansøgere ofte henvist til at søge flere parallelle ordninger med forskellige formål og kriterier, hvilket skaber unødigt bureaukrati og snævre løsninger frem for multifunktionelle projekter. Nuværende støtteordninger er med andre ord designet til at løse ét problem ad gangen, og gør vi dét, kommer Danmarks landareal i pladsproblemer med alle vores mål og planer for arealanvendelsen i Danmark.

For at sikre en effektiv implementering af trepartens målsætninger, er der behov for en tilskudslogik, hvor midler tildeles ud fra projekters samlede bidrag på tværs af hensyn og flersidede formål. Tilskudsordningen kan med fordel indrettes efter et pointsystem, som det ses fra tilskudssystemet til multifunktionel jordfordeling.

Derudover rummer Danmarks Grønne Arealfond et betydeligt potentiale, som i dag ikke udnyttes fuldt ud. Fondens nuværende konstruktion fungerer primært som en rammebetegnelse for en række tilskudsordninger placeret i forskellige ministerier og styrelser, hvilket begrænser muligheden for strategisk koordinering på tværs. Dermed går vigtige synergier tabt, og indsatsen forbliver fragmenteret. Derfor bør fonden indrettes som reel en fond – af både navn og gavn – så den kan danne grundlag for en mere sammenhængende tilgang. En sådan fond kan koordinere arealmål og økonomiske midler på tværs af sektorer og anvende strategiske jordopkøb som løftestang for multifunktionel arealanvendelse.

DM – fagforening anbefaler:

- **Etabler en samlet indgang til tilskud til trepartsprojekter, som kan honorere flere hensyn og formål på samme tid**
- **Gør Danmarks Grønne Arealfond til en fleksibel fond: Danmarks Grønne Arealfond bør bringes i anvendelse som en reel, fleksibel fond med bredere adgang og formål, end det den har i dag**

6. Styrk incitamenter til natur, friluftsliv og langsigtet forvaltning

Den Grønne Trepert har sat gang i en nødvendig arealomlægning frem mod 2030, men der mangler langsigtede og sammenhængende økonomiske incitamenter, som rækker videre end selve omlægningen.

I dag understøtter tilskudsordningerne kun dele af målsætningerne og er ofte snævert målrettet kvælstof- og kulstofhensyn. Det betyder, at potentialet for biodiversitet, sammenhængende natur og varig arealforvaltning ikke udnyttes fuldt ud.

Samtidig peger bl.a. Klimarådets Statusrapport 2026 på, at de eksisterende incitamentsstrukturer gør det mere attraktivt at udtage landbrugsarealer midlertidigt frem for permanent, hvilket hæmmer fremdriften i trepartsprocesserne.

Der mangler desuden økonomiske virkemidler, som systematisk understøtter friluftsliv, rekreative værdier og langsigtet forvaltning, som skal sikre, at arealerne også leverer værdi, efter trepartens projekter er gennemført. De eksisterende ordninger kan eksempelvis struktureres som en forhøjet tilskudssats med inspiration fra den tidligere læhegnsordning.

DM – fagforening anbefaler:

- **Gør natur og biodiversitet tilskudsberettiget**
- **Gør friluftsliv og rekreative værdier tilskudsberettiget**
- **Gør langsigtet natur- og landskabsforvaltning tilskudsberettiget**

Foto: Aabenraa Kommune

7. Etablér tilskudsmulighed til lokal forankring

I Den Grønne Trepert er borgerinddragelse og lokal opbakning særligt afgørende, fordi der er tale om relativt store ændringer i de lokale landskaber, som beror på frivillige aftaler.

Frivillighed forudsætter tid til dialog, tillid og professionelle faciliteringsprocesser, som i dag ikke er tilstrækkeligt understøttet. Kommuner forventes i høj grad at løfte opgaven inden for eksisterende rammer, ofte med en antagelse om, at både kompetencer og finansiering kan findes internt. I praksis er dette ikke tilfældet, og der mangler midler og egnede ordninger til at inddrage nødvendig ekstern bistand udefra og gennemføre kvalificerede, lokale inddragelsesprocesser.

De 40 mio. kr., der er afsat til lokal forankring i trepartsaftalen, er allerede bundet i indsatser som MARS, lokale treparter og nationale events (Naturmødet og Klimafolkemødet). Disse indsatser bidrager til videndeling og synlighed, men de er ikke tilstrækkelige til at sikre den nødvendige lokale forankring i kommunerne. Det gælder især, hvis projekterne skal være levedygtige og forankret i samfundene, særligt efter trepartsaftalens ophør.

Derudover blev et centralt udbud om lokal forankring, finansieret med 38,5 mio. kr. fra Novo Nordisk Fonden via Ministeriet for Grøn Trepert, trukket tilbage i forbindelse med folketingsvalget og er endnu ikke genudrullet.

Der er behov for at sikre stabil og målrettet finansiering af borgerinddragelsen som en integreret del af implementeringen, herunder bør det blive en prioriteret del af tilskudslogikken. Samtidig bør kommuner og andre aktører have adgang til fleksible rammer, der gør det muligt at søge støtte til aktiviteter, som understøtter lokal opbakning og medskabelse.

DM – fagforening anbefaler:

- **Priorité hurtig relancering af de to udbud "Samfundsengagement og deltagelse i grøn trepart - lokal og national inddragelse" og "Borgerdebat og kommunikationsmateriale til inddragelse i Grøn Trepert"**
- **Gør lokal forankring, borgerinddragelse og facilitering støtteberettiget**

Lovgivning og regler

Gennemførelsen af Den Grønne Trepert hviler på, at love og regler giver klare rammer for prioritering, ansvar og handling i arealforvaltningen.

I dag udgør lovgivningen imidlertid en væsentlig barriere. Arealreguleringen er fragmenteret på tværs af mange love, præget af forældede hensyn og kendetegnet ved manglende sammenhæng mellem nationale ambitioner, kommunale handlemuligheder og internationale forpligtelser.

Der er et klart behov for at skabe klare strategiske rammer for arealanvendelsen, modernisere, forenkle og samtænke den eksisterende lovgivning og sikre, at myndigheder har de nødvendige redskaber til at handle rettidigt, når afgørende samfundshensyn er på spil.

Dét kalder på:

8. Udarbejd national strategi for arealanvendelse

Den Grønne Trepert forudsætter klare prioriteringer af, hvordan Danmarks arealer skal anvendes på tværs af natur, klima, landbrug, drikkevand og byudvikling.

I dag træffes mange arealbeslutninger enkeltvis og sektoropdelt, ofte uden en fælles retning. Manglen på en samlet arealstrategi og klare planprincipper, der går på tværs og koordinerer sektorlovgivning, udgør dermed en central barriere for implementeringen af Den Grønne Trepert. Uden fælles pejlemærker opstår ukoordinerede beslutninger, modstridende mål og usikkerhed om både statens og kommunernes handlerum.

Derfor er der behov for en national strategisk ramme, som afvejer og prioriterer hensynene til natur, klima, drikkevand og samfund. Samtidig er der behov for et fælles udgangspunkt for prioritering og handling i arealforvaltningen for stat, kommuner og lokale aktører.

DM – fagforening anbefaler:

- **Udarbejd en national strategi for arealanvendelse, der er sikrer, at forvaltningen af Danmarks areal – til lands såvel som til vands – sker ud fra faglighed og klar arealdisponering frem for tilfældighed**

9. Forenkl og samtænk modstridende sektorlovgivning på det grønne område

Den Grønne Trepert stiller krav om hurtig, sammenhængende og fagligt funderet myndighedsudøvelse på tværs af sektorer.

I dag skal kommuner og myndigheder dog navigere i mindst 14 centrale love¹ for at gennemføre arealprojekter på natur-, klima- og miljøområdet. Det skaber unødigt uklarhed og langsom og sagsbehandling – ikke kun for trepartsprojekter, men på tværs af hele arealforvaltningen. Det betyder, at tid og ressourcer bindes i navigation i regelsæt fremfor konkret implementering af grønne ambitioner og formål. Samtidig mangler der klare rammer for, at natur kan udvikle sig sammenhængende og varigt, samtidig med at land- og skovbrug kan drives effektivt de rette steder.

Planlægningen af vores danske landskab udmønter en lang række sektorlove, som trækker i hver sin retning. Derfor er der behov for, at centrale love samles, forenkles og moderniseres. Det vil give klarhed, sammenhæng og bedre implementering – også af EU-regler. Derudover er det behov for, at lovgivningen skaber klare, fysiske rammer for udmøntning af lovgivning og tilskudsordninger, der reelt fremmer natur, vandmiljø og klima.

DM – fagforening anbefaler:

- **Forenkl og samtænk modstridende sektorlovgivning**

¹ Naturbeskyttelsesloven, skovloven, miljøbeskyttelsesloven, miljøvurderingsloven, miljømålsloven, habitatbekendtgørelsen, vandforsyningsloven, vandplan- og vandområdelovgivningen, drikkevandsbekendtgørelsen, vandløbsloven, jordfordelingsloven, udstykningsloven, landbrugslovgivningen, adgangsbekendtgørelsen m.fl.

10. Ændr zoneinddelingen og skab en naturzone

Hvor vi i tidligere landbrugs- og planlovsreformer har indrettet lovgivning efter at reservere arealer og tiltrække investeringer til landbrugets vækstvilkår, er der nu et stort behov for at udvide pladsen og den økonomiske spilleplade til naturgenopretning.

Planlovens nuværende zoneinddeling understøtter ikke trepartens ambitioner om skovrejsning og øget naturareal. En zonedifferentiering er afgørende, fordi naturen ikke kan udvikle sig på midlertidige projekter og aftaler alene. Den kræver sammenhængende arealer og langsigtet beskyttelse. I dag er alt det areal, som ikke er enten byzone eller sommerhusområder, udlagt til landzone, hvor de ubefæstede arealer er omfattet af landbrugspligt.

Derfor kan der med fordel etableres en naturzone med naturpligt, der giver tid og kontinuitet for naturen til at etablere sig. Der kan findes inspiration fra kystnærhedszonen, som har nationale planbestemmelser.

Samtidig skal der fortsat kunne drives land- og skovbrug effektivt i den del af arealerne, der fortsat vil være landzone. Etablering af en naturzone med nationale planbestemmelser skaber bedre juridiske rammer, reducerer konflikter og giver bedre investeringssikkerhed. Zoneringen handler derfor ikke om mindre drift, men om at sikre, at drift og natur hver især prioriteres rigtigt – de rigtige steder.

Naturzoner bør udpeges strategisk ud fra tilstedeværelsen af værdifuld natur og nærhed til eksisterende natur. En sådan planlægning vil skabe klarhed, styrke beskyttelsen af værdifuld natur og give kommuner bedre mulighed for at gennemføre trepartsaftalens mål (herunder også planmæssige begrundelser for f.eks. at afvise udvidelse af husdyrbrug, se anbefaling 11).

DM – fagforening anbefaler:

- **Etablér en naturzone med inspiration fra nationale planlægningsbestemmelser for kystnærhedszonen**

11. Priorité fast track-opdateringer af grøn lovgivning

Forenkling og samtænkning af modstridende sektorlovning er nødvendig, men forudsætter et større reformindsats, som kan have længere udsigter. I mellemtiden står myndigheder og private aktører klar med konkrete implementeringsudfordringer her og nu, hvor eksisterende huller og uhensigtsmæssigheder i lovgivningen spænder ben for trepartsprojekter.

Der er derfor behov for et fast-track spor med målrettede lovjusteringer, der kan lukke de mest implementeringskritiske huller i den eksisterende lovgivning. I dette fast-track spor er det desuden nødvendigt at tage højde for følgende:

Mange trepartsprojekter er flerårige og bygger på frivillige aftaler, der først giver fuld effekt over tid. Uden mulighed for at sikre aftalerne juridisk via tinglysning og klausuler, risikerer kommunerne imidlertid at projekter går i stå ved lodsejerskifte, hvis en ny ejer ikke ønsker at indgå i projektet. Det skaber usikkerhed, spilder allerede investerede ressourcer og kan underminere både lokale processer og nationale målsætninger.

Tilsvarende er det afgørende, at kommunerne kan handle rettidigt, før nye investeringer låser arealanvendelsen. Hvis udvidelser af husdyrproduktion eller udbygning af diger til at beskytte landbrugsarealer mod oversvømmelse tillades på arealer, der allerede er udpeget til kommende natur-, klima- eller trepartsprojekter, risikerer kommunen at fordyre eller helt umuliggøre realiseringen af projekterne. Det skaber både planmæssige konflikter og unødigt regulering senere i processen.

DM – fagforening anbefaler:

- **Priorité en fast-track opdatering af grøn lovgivning**
- **Indfør krav i husdyrlovgivning om afslag på udvidelse husdyrhold - eksempelvis udvidelse af svineproduktion - på arealer udpeget til kommende natur- eller trepartsprojekter.**
- **Indfør krav om afslag på klimasikring af landbrugsjord gennem forstærkning af diger i områder, som er udpeget til natur**

12. Indskrænk frivillighedsprincippet for afgørende og kritiske nøgleområder

Frivillighedsprincippet er et bærende element i aftalen for Den Grønne Trepert og langt størstedelen af trepartens virkemidler forudsætter frivillige aftaler med lodsejere og lokale aktører.

Netop derfor spiller tillid, dialog og forudsigelighed en central rolle i gennemførelsen. Samtidig er der situationer, hvor afgørende samfundsmæssige hensyn står på spil – fx beskyttelsen af sårbare drikkevandsområder – og hvor løsninger ikke kan bero på frivillighed alene.

I disse særlige tilfælde må samfundsmæssige behov prioriteres over frivillige aftaler. Derfor bør staten indføre regulering af arealanvendelsen (fx sprøjte- og gødskningsregulering på sårbare grundvandsdannende områder), så værdierne sikres, og så kommunerne har bedre mulighed for efterfølgende at omlægge de konkrete arealer.

DM – fagforening anbefaler:

- **Indskrænk frivillighedsprincippet vha. statslig regulering for afgørende og kritiske nøgleområder, f.eks. sårbare drikkevandsområder**

Lokal forankring og borgerinddragelse

Lokal forankring og borgerinddragelse er ikke et supplement til Den Grønne Trepert. Det er en forudsætning for at komme i mål og for at initiativer lever videre efter 2030.

Det er afgørende, at inddragelse af lokalsamfund ses som en faglighed i sig selv, der kræver tid, kompetencer og professionelle processer. Klima og natur tager heller ikke højde for kommunegrænserne. Derfor er det vigtigt at der med den lokale forankring gives plads og ressourcer til at designe processer, som passer til de lokale forhold - både inden og mellem kommunegrænser. Samtidig er lokal forankring langt mere end lodsejerinddragelse og formelle samarbejdsfora i de lokale trepartar. For Den Grønne Trepert griber ind i menneskers hverdagsliv, landskaber og lokale fællesskaber.

Skal treparten lykkes, forudsætter det meningsfuld inddragelse af lokalsamfund, borgere og civilsamfund - ikke kun lodsejere - både indenfor og på tværs af kommunegrænserne.

Dét kalder på:

13. Justér tildelingskriterier for udbud om lokal forankring

Implementeringen af Den Grønne Trepert afhænger af, at nationale beslutninger omsættes til konkret handling i lokalsamfundene. Der er allerede afsat 38,5 mio. kr. fra Novo Nordisk Fonden til borgerinddragelse og lokal forankring, som udmøntes via Ministeriet for natur og dyrevelfærd.

To centrale udbud om borgerinddragelse og kommunikation blev trukket tilbage kort før deadline pga. folketingsvalget. Derfor er det positivt, at ministeriet har prioriteret en hurtig genudrulning.

Dog er tildelingskriterierne ekskluderende. Krav om høj omsætning og stor organisatorisk kapacitet favoriserer få, store aktører og udelukker i praksis mindre, borgernære organisationer. Dermed risikerer man at miste værdifulde kompetencer i civilsamfundet, herunder hos biblioteker, kulturinstitutioner og lokale aktører med stor erfaring i dialog, formidling og facilitering.

Der er behov for en mere fleksibel og inkluderende indretning, der understøtter bred lokal deltagelse.

DM – fagforening anbefaler:

- **Justér udbudskriterier – herunder krav om høj omsætning – så mindre og lokalt forankrede aktører reelt kan deltage og bidrage med deres faglige og faciliterende kompetencer**

14. Etablering af lokale Grønne folkeværksteder

Implementeringen af ambitionerne i Den Grønne Trepert kræver tillid, dialog og stærke lokale fællesskaber, hvor borgere kan forstå, diskutere og tage del i de landskabsændringer, der påvirker deres hverdag og nærområde.

I dag mangler der lokale rum og strukturer, hvor inddragelsen af lokale aktører og borgere kan finde sted. Kommuner har begrænsede ressourcer til at skabe kontinuerende, meningsfulde inddragelsesprocesser. Og mange borgere oplever den grønne omstilling som teknisk, kompleks og fjern. Dermed går potentialet for lokalt ejerskab, medskabelse og folkelig opbakning tabt.

Udover behovet for nationale fremtidsværksteder (nævnt i udbuddet om lokal forankring), er der også behov for lokale platforme, som tager afsæt i konkrete steder og giver mulighed for input til lokale forhold og prioriteringer. Derfor er der behov for at styrke lokale, borgernære platforme, der kan fungere som bro mellem faglig viden, politiske beslutninger og den enkelte borger. Biblioteker, kulturinstitutioner og civilsamfundsaktører rummer allerede stærke kompetencer inden for dialog, formidling og facilitering. Og de kan spille en central rolle i at gøre Den Grønne Trepert nærværende og tilgængelig lokalt.

DM – fagforening anbefaler

- **Etablér lokale grønne folkeværksteder som borgernære rum og arrangementer for dialog, læring og samarbejde**

Foto: Karin Mølland

15. Opret nationalt videncenter for lokal forankring

I dag er den lokale forankring i høj grad rettet mod lodsejerne, mens inddragelsen af lokalsamfund, borgere og civilsamfund fylder langt mindre – på trods af at det netop er disse aktører, der skal leve med og bidrage til de forandringer, som treparten medfører.

Kommuner mangler viden, metoder og støtte til at inddrage borgere og lokalsamfund for de enkelte projekter. Det gør det vanskeligt at gennemføre meningsfulde og legitime inddragelsesprocesser. Og det øger risikoen for lokal modstand og forsinkelser.

Der er derfor behov for at samle, udvikle og formidle viden om god lokal forankring og samtidig sikre adgang til faglig sparring og praksisnære redskaber, der kan styrke kommuners og andre aktørers arbejde med inddragelse og facilitering på tværs af landet. Videncenteret skal målrettes medarbejdere i både statslig, kommunalt og privat regi, som til dagligt arbejder med den grønne trepart.

DM – fagforening anbefaler:

- **Opret et nationalt videncenter for lokal forankring**
- **Tilknyt Rejsehold for Grøn Trepert til videncenteret, så kommunerne og andre aktører kan få praksisnær understøttelse til den lokale forankring (læs nærmere om rejseholdet i anbefaling 4)**

16. Udarbejd kompetencekatalog for lokal forankring

Implementeringen af Den Grønne Trepert møder i særlig grad udfordringer lokalt, hvor løsninger skal forankres hos borgere, lodsejere og lokale aktører.

Erfaringer fra bl.a. klimaindsatser, naturgenopretning og fysisk planlægning viser, at manglende kompetencer i borgerinddragelse, facilitering, konfliktløsning og tværfagligt samarbejde ofte bliver den største barriere – ikke mangel på teknisk viden.

Der er særligt behov for at identificere centrale fagligheder og tværgående kompetencer – særligt inden for borgerinddragelse, lokal dialog og samarbejde – og heraf praktiske redskaber og rettesnore for kommuner, uddannelsesinstitutioner og arbejdsgivere i arbejdet med rekruttering og opkvalificering.

DM – fagforening anbefaler:

- **Udarbejd et kompetencekatalog (til offentlige og private aktører) med fokus på afgørende kompetencer for lokal forankring**

**I DM Bio beskæftiger vi os med Den Grønne Trepert
og hvordan det påvirker DM's medlemmer.**

**Hold øje med vores side, hvor vi har samlet
alt det vi laver om Den Grønne Trepert**

dm.dk/bio/groen-trepert/

